

Present Promotions

Onderzoek
***Hoe kunnen jongeren
betrokken raken bij de
Europese Unie.***

Oktober, 2012

Stenden University

Rengerslaan 8
Postbus 1298
8900 CG Leeuwarden

Projectmanager(s):
Szilivia Simon
Anne Klaas Schilder

Projectmedewerkers:
Karen Costerman Boodt
Karlijn Wijermars
Colinda Faber

tel: 058-2441540
fax: 058-244150

Present Promotions

Onderzoek naar hoe we jongeren dichterbij de Europese Unie kunnen brengen.

Opdrachtgevers: Present Promotions Szilvia Simon
Stenden Hogeschool Anne Klaas Schilder

PRESENT PROMOTIONS

Naam: Karen Costerman Boodt
Relatienummer: 106348
E-mail: karencob@hotmail.com
Mobiel: 0640756976

Naam: Karlijn Wijermars
Relatienummer: 145823
E-mail: karlijnwijermars@hotmail.com
Mobiel: 0654231799

Naam: Colinda Faber
Relatienummer: 93645
E-mail: colinda_faber@hotmail.com
Mobiel: 0623394744

Moduul: Atwork
Begeleider school: Anne Klaas Schilder

Voorwoord

Dit rapport gaat over we jongeren dichterbij de Europese Unie kunnen brengen. In opdracht van Szilvia Simon, manager van Present Promotions, is dit onderzoek uitgevoerd door Karen Costerman Boodt, Karlijn Wijermars en Colinda Faber.

Dit rapport is geschreven voor Present Promotions, een bedrijf voor en door jongeren gevestigd in het Friesland College Leeuwarden. Aan de hand van dit onderzoek kunnen zij een workshop ontwikkelen over de EU voor jongeren. Deze workshop wordt gemaakt voor jongeren omdat het belangrijk is dat zij meer bij de EU betrokken worden.

We zouden graag een aantal mensen willen bedanken. Ten eerste onze begeleider Anne Klaas Schilder. Hij heeft ons vanuit school begeleid tijdens het onderzoek. Daarnaast willen we Hans van Borselen, lid van het Europees netwerk Noord Nederland, bedanken voor zijn inbreng, advies en enthousiasme. We wensen u veel plezier met het lezen van het rapport.

Karen Costerman Boodt
Karlijn Wijermars
Colinda Faber

Oktober , 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Literatuuronderzoek.....	6
1.4 Probleemstellingen.....	8
1.5 Onderzoeksvragen.....	8
1.6 Opbouw van het rapport.....	9
Hoofdstuk 2: Onderzoeksmethode	10
2.1 Beschrijving en motivatie onderzoeksmethoden en onderzoeksinstrumenten	10
2.2 Beschrijving en motivatie van de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd.	11
Hoofdstuk 3: De resultaten en discussie	12
3.1 Resultaten van de onderzoeksvragen	12
Hoofdstuk 4: Conclusies en aanbevelingen.....	18
4.2 Probleemstellingen.....	20
4.3 Aanbevelingen.....	21
Bronnenlijst	22
Bijlagen	23
Bijlage 1 Enquête onderzoek Europa en jongeren	
Bijlage 2 Resultaten van de enquête in tabellen en pie charts	

Samenvatting

Studenten van de opleiding Leisure Management hebben in opdracht van Present Promotions onderzoek gedaan naar de manier waarop jongeren betrokken kunnen worden bij de Europese Unie. De doelstelling van dit onderzoek is inzicht krijgen in hoe belangrijk de Europese Unie is voor jongeren en wat de Europese Unie voor de MBO scholieren kan betekenen. Ook is er onderzocht wat de MBO scholieren al van de Europese Unie afweten. De probleemstellingen zijn:

- *Hoe belangrijk is de Europese Unie voor jongeren?*
- *Wat kan de Europese Unie voor jongeren betekenen?*
- *Wat weten jongeren van de Europese Unie?*

Om een antwoord op de doelstellingen en de probleemstellingen te vinden is er een kwantitatief onderzoek gedaan met behulp van een enquête. Deze enquête is afgenomen op het Friesland College en de Friese Poort, beide zijn scholen in Leeuwarden. In totaal zijn er 154 enquêtes afgenomen.

In de enquête zijn vragen opgesteld om erachter te komen wat de scholieren nou precies weten over de EU. Behalve de Europese Unie worden ook vragen gesteld over het Europees Parlement.

Deze enquête heeft verschillende resultaten opgeleverd. Zo gaven de MBO scholieren aan dat ze wel wisten wat de EU inhoudt, maar wanneer ze concreet moesten aangeven wat de EU voor hun betekende werd dit al lastiger. De jongeren vonden het begrip "samenwerken" het beste bij de EU passen, en op de tweede plaats kwam hierbij "economisch belangrijk". Dit is ook terug te zien aan het resultaat van de vraag over welk internationaal probleem prioriteit heeft voor de jongeren. 61,18% van de jongeren gaf aan dat ze de economische crisis het snelst opgelost willen hebben.

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe dit onderwerp tot stand is gekomen en waarom het onderzoek is uitgevoerd. Daarnaast komt er een literatuuronderzoek aan bod en tenslotte wordt er beschreven wat de doelstelling, probleemstelling en onderzoeksvragen zijn.

1.1 Aanleiding

Present Promotions is een bedrijf voor en door jongeren, in samenwerking met hun vier partners: Friesland College, Friese Poort, NHL hogeschool en Stenden Hogeschool. Er werken jongeren van diverse MBO en HBO opleidingen, het unieke is de verscheidenheid die de stagiaires hebben in cultuur, achtergrond, opleidingen en niveaus. De jongeren versterken en ondersteunen elkaar in de werkzaamheden. Volgens Present Promotions (2011) is de doelstelling een brug leggen tussen jongeren en het bedrijfsleven/ samenleving door middel van verschillende activiteiten. Daarnaast biedt Present Promotions diverse workshops waarin onderwerpen besproken worden die een rol kunnen spelen in het leven van de jongeren.

De workshops worden wekelijks gegeven door jongeren, zowel intern als extern. Jaarlijks worden er nieuwe workshops ontworpen zodat deze uitgevoerd kunnen worden. Szilvia Simon, manager van Present Promotions, wil graag dat er een nieuwe workshop ontworpen wordt over de Europese Unie en jongeren. Dit onderwerp is tot stand gekomen door het debat in Europa waar Present Promotions aanwezig was en de Europa workshops die ze gevolgd hebben. Aan de hand van dit onderzoek kan er een nieuwe workshop ontwikkeld worden. Door middel van de workshop moeten jongeren meer geïnformeerd en betrokken worden bij de EU en daarnaast bewust worden van wat de EU nou precies is. Voordat de workshop gemaakt kan worden is het dus van belang dat dit onderzoek uitgevoerd wordt.

In dit onderzoek gaan we dieper op de belangen en kennis van jongeren over de Europese unie in. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd onder MBO scholieren. Dit onderzoek is gericht op MBO scholieren om een duidelijker beeld te krijgen wat de belangrijke punten zijn om aandacht aan te schenken. Aan de jongeren werd gevraagd wat zij van de EU afweten en hoe ze bij de EU betrokken zouden kunnen worden. Om de doelgroep specifieker te maken wordt het onderzoek op de MBO scholieren in Leeuwarden gericht. Aangezien de workshops vooral in Leeuwarden (en omgeving) worden gegeven, is dit de uiteindelijke keuze van de doelgroep geworden.

1.2 Literatuuronderzoek

De Europese Unie is een partnerschap van 27 landen in Europa, gebaseerd op politiek en economie. De EU is ontstaan in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog en was vooral van belang om makkelijker handel te drijven tussen de betrokken landen. De Europese Unie heeft niet altijd deze naam gedragen. Bij het ontstaan van deze partnerschap was de naam de Europese Economische Gemeenschap (EEG). Pas vanaf 1993 is de naam Europese Unie in gebruik. (Europa, 2012)

De Europese Unie zorgt al meer dan 50 jaar voor vrede, stabiliteit en voorspoed. Door de EU is er in veel landen welvaart ontstaan en is er voor alle deelnemende landen in Europa een gezamenlijke munt ontwikkeld: de Euro. (Europa, 2012)

Op dit moment heeft de EU al veel belangrijke resultaten behaald, hieronder staan een aantal van deze resultaten beschreven:

- Toen de financiële en economische uitdagingen hun hoogtepunt bereikten, creëerde de EU een mechanisme om de toekomst van haar burgers zeker te stellen;
- De EU zet zich in voor de vele kleine bedrijven die de drijvende kracht vormen achter de economie en de werkgelegenheid;
- Mensen die met trein of veerboot reizen in de EU krijgen net als luchtreizigers recht op informatie, hulp en compensatie bij vertragingen;
- Fabrikanten van mobiele telefoons beantwoorden de druk vanuit de EU en schakelen over op een universele norm van opladers;
- Europeanen verwerven het recht op volledige vertaaldiensten als ze betrokken raken bij een rechtszaak ergens in de EU;
- EU-actie zorgt ervoor dat het gas de huizen van de mensen binnen blijft stromen;
- De EU zorgt ervoor dat de natuur niet lijdt onder de televisie die u niet langer nodig hebt;
- De EU bestrijdt klimaatverandering zelfs in de meubelwinkel;
- Nieuwe EU-regels beschermen kinderen tegen kwaad, zowel op het internet als in de echte wereld;
- Van aardbevingen in Haïti tot chemische modderstromen in Hongarije, de EU reageert snel op rampen.

(Europese Unie, 2011)

Om jongeren meer bij de Europese Unie te betrekken is de EU in 2010 gestart met de nieuwe EU Jeugd Strategie. Dit is een meerjarenplan waarbij geïnvesteerd wordt in jongeren om ze hun talenten te laten ontwikkelen en dus ook een eerlijke kans te hebben in de banenmarkt.

(Nederlands Jeugd Instituut, 2010)

Het Europese Parlement

Volgens Europees Parlement (2011) bestaat het Europese Parlement uit vertegenwoordigers die om de vijf jaar door Europeanen gekozen worden. Het Europese Parlement is de enige multinationale parlementaire vergadering ter wereld en de enige instelling van de EU die door burgers wordt gekozen. De verkiezingen vinden om de 5 jaar plaats, na de laatste verkiezing bestaat het Europees Parlement uit 736 leden.

Het Europees Parlement is gevestigd in Straatsburg, deze stad ligt op de Frans-Duitse grens. Er worden 12 vergaderingen per jaar gegeven in deze stad daarnaast komen de leden vaak bijeen in Brussel. Tijdens de debatten worden alle officiële talen van de EU gesproken.

Het Europese Parlement komt op voor de belangen van de burgers, de leden houden zich bezig met verschillende onderwerpen zoals burgerrechten, milieu, samenwerking, handel etc. Daarnaast houdt het EP toezicht op de activiteiten van de EU.

Volgens Het Europees Parlement (2011) is door de jaren heen het Parlement alleen maar belangrijker geworden voor de EU, de rol van het EP is sterker geworden. Als er wat nieuws vastgesteld wordt moet het EP er in de meeste gevallen eerst mee eens worden voordat het doorgevoerd wordt. Het EP beslist mee over de meerderheid van de Europese wetgeving. Het geldt vooral voor de wetgeving op het gebied van vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal binnen de Europese interne markt. Maar ook over bijvoorbeeld milieubescherming, consumentenrechten, verkeersveiligheid, research, onderwijs, cultuur en volksgezondheid.

1.3 Doelstellingen

De doelstellingen van het onderzoek zijn:

Inzicht krijgen in hoe belangrijk de Europese Unie is voor jongeren en wat de Europese Unie voor de MBO scholieren kan betekenen.

Inzicht krijgen wat de MBO scholieren al van de Europese Unie afweten.

1.4 Probleemstellingen

Voor het onderzoek zijn de volgende probleemstellingen geformuleerd:

- Hoe belangrijk is de Europese Unie voor jongeren?
- Wat kan de Europese Unie voor jongeren betekenen?
- Wat weten jongeren van de Europese Unie?

1.5 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het onderzoek:

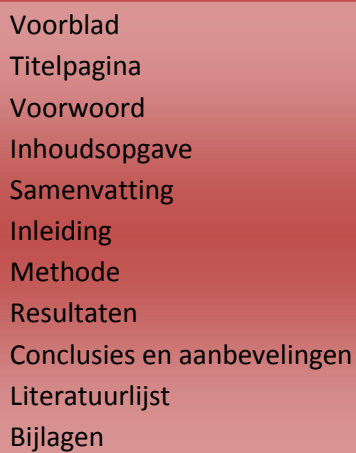
- Weet je wat de Europese Unie ongeveer inhoudt?
- Welk woord komt het eerst in je op wanneer je denkt aan de Europese Unie?
- Welk internationaal probleem (Europees niveau) heeft voor jou prioriteit om opgelost te worden?
- Hoe kunnen we volgens jou jongeren meer bij de Europese Unie betrekken?
- Ben je bekend met het Europees parlement?
- Zet het Europees Parlement zich voldoende in voor jongeren?
- Voel jij je betrokken bij het Europees Parlement?
- Over anderhalf jaar zijn de verkiezingen voor het Europees Parlement. Als jij mocht stemmen, zou je dit dan doen?
- Vindt jij dat jongeren betrokken zouden moeten worden bij de beslissingen van de Europese Unie?
- Moeten rijke landen in Europa steun bieden aan arme landen?
- Binnen Europa is er vrijheid van verkeer van personen (elke Europeaan mag zonder vergunning/visum de Europese grenzen over). Mogen daar uitzonderingen op gemaakt worden?
- Wat betekent de Europese Unie concreet voor jou?
- Voel jij jezelf Europeaan of Nederlander?

1.6 Opbouw van het rapport

In het rapport is eerst een korte samenvatting, aanleiding en literatuuronderzoek te lezen. De lezer heeft nu een goed beeld waar het rapport over gaat. Na het literatuuronderzoek worden in het kort de probleemstellingen, doelstellingen en onderzoeksvragen weergegeven.

De lezer kan dan beginnen te lezen met hoofdstuk twee, dit hoofdstuk gaat over de onderzoeksmethode. In hoofdstuk twee komen de onderzoeksmethoden, onderzoeksinstrumenten en de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd aan bod. In hoofdstuk drie worden de resultaten beschreven, de resultaten van de enquête worden geanalyseerd. Na de resultaten komen de conclusies en aanbevelingen aan bod in hoofdstuk vier. Aan het eind van het rapport is er een literatuurlijst en bijlagen te vinden.

- Voorblad
- Titelpagina
- Voorwoord
- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Inleiding
- Methode
- Resultaten
- Conclusies en aanbevelingen
- Literatuurlijst
- Bijlagen

Hoofdstuk 2: Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat voor onderzoeksmethoden en instrumenten zijn gebruikt voor het onderzoek. Daarnaast wordt er beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd en hoe er geprobeerd is om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken.

2.1 Beschrijving en motivatie onderzoeksmethoden en onderzoeksinstrumenten

Er is gekozen voor een kwantitatief onderzoek door middel van enquêtes. Door gebruik te maken van een kwantitatief onderzoek kan een groot aantal respondenten worden bereikt. Dit is voor dit onderzoek over de Europese Unie van groot belang. Het aantal MBO scholieren in Leeuwarden ligt erg hoog. Het zijn er meer dan 13.000. Er zijn minstens 4 scholen die samen meer dan 200 opleidingen op verschillende niveaus aanbieden. Het is niet haalbaar om voor dit onderzoek een kwalitatief onderzoek uit te voeren.

Om het onderzoek snel in te voeren, wordt gebruik gemaakt van het programma MS SPSS. Dit kan echter alleen gebruikt worden als er voornamelijk gebruikt wordt van gesloten vragen. Dit kan alleen bij een kwantitatief onderzoek.

Er is voor gekozen om enquêtes van ongeveer 12 vragen af te nemen. Hiervan is slechts 1 vraag open. Hierbij zijn wel steekwoorden gegeven die de respondenten een bepaalde kant op sturen.

De vragen voor de enquête samen stellen heeft een aantal weken geduurd omdat we zelf eerst nog niks wisten over het onderwerp. Ten eerste hebben we een literatuuronderzoek moeten doen om meer over het onderwerp te weten te komen. Daarna hebben we met Hans van Borselen vergaderd over hoe we het beste vragen op konden stellen. In samenwerking met van Borselen hebben we goede vragen op kunnen stellen voor de enquête. De enquête is naar de wensen van de opdrachtgever opgesteld. Nadat de enquête is goedgekeurd door de opdrachtgever en de coach van school, kon er begonnen worden met enquêteren.

Stagiaires van Present Promotions hebben ons geholpen met enquêteren op het Friesland College en de Friese Poort in Leeuwarden. De enquêtes zijn afgenomen bij de MBO scholieren op deze beide scholen. Er zijn een redelijk aantal enquêtes afgenomen, maar naar onze wens niet genoeg. Het aantal enquêtes dat is afgenomen is 154. De oorzaak dat er niet genoeg enquêtes zijn afgenomen is dat de jongeren de enquête niet wouden invullen vanwege het thema. Veel jongeren wisten niets van onderwerp af en wilden het graag samen invullen omdat ze onzeker zijn over het onderwerp.

Dat er 154 enquêtes af zijn genomen wil niet gelijk zeggen dat het onderzoek niet of minder betrouwbaar is. De enquêtes zijn afgenomen op twee verschillende MBO scholen en er zijn daarnaast veel verschillende en goede antwoorden ingevuld. Hierdoor is de betrouwbaarheid van ons onderzoek hoog.

Naast een enquêtes afnemen is er ook een literatuuronderzoek gedaan. Door eerst een literatuurstudie te doen, hebben we meer kennis gekregen over de EU en het EP. Door deze kennis hebben we goede vragen kunnen formuleren voor de enquête.

Het onderzoek is goed bruikbaar voor Present Promotions omdat ze na dit onderzoek duidelijk wordt wat MBO scholieren al van de Europese Unie af weten en of ze interesse hebben om er meer over te leren. Present Promotions kan ook inspelen op welke manieren en onderwerpen ze de jongeren bij de EU kunnen betrekken. Hierdoor kan er een workshop ontworpen worden die interessant is voor de jongeren.

2.2 Beschrijving en motivatie van de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd.

Het onderwerp van het onderzoek is bedacht door Szilvia Simon. Nadat het onderwerp bekend was is er een literatuuronderzoek gedaan naar de Europese Unie en het Europees Parlement. Naast het literatuuronderzoek heeft er ook een afspraak plaatsgevonden met Hans van Borselen, teamlid van de Europese Commissie. Hans van Borselen heeft veel informatie verstrekt over de EU en veel brochures en artikelen mee gegeven.

Na de uitvoering van het literatuuronderzoek, is de enquête opgesteld. De enquête is opgesteld naar de wensen van de opdrachtgever. Hans van Borselen heeft een aandeel gehad in het opstellen van de enquête, hij heeft er goede en duidelijke vragen van gemaakt zodat het begrijpelijk was voor de MBO scholieren. De enquête is goedgekeurd door de opdrachtgever en de begeleider van school. Na de goedkeuring, kan er begonnen worden met enquêteren. De enquêtes zijn afgenomen op twee verschillende scholen: Friesland College en Friese Poort, beide in Leeuwarden. Stagiaires van Present Promotions hebben de enquêtes afgenomen.

Er zijn 154 enquêtes afgenomen onder de MBO studenten. Deze 154 enquêtes zijn verwerkt in SPSS zodat er een duidelijk overzicht is van de resultaten van de enquêtes. Nadat de resultaten bekend waren zijn de aanbevelingen en conclusies geschreven.

Hoofdstuk 3: De resultaten en discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van de enquête die is afgenomen onder de MBO scholieren. Er zijn 154 mensen die de enquête hebben ingevuld. Voor de enquête geldt een betrouwbaarheidsniveau van 70%, dit omdat het betrouwbare aantal enquêtes normaal 220 is. De berekening hiervoor is: $154/2,2 = 70\%$. Toch zijn de resultaten van de enquêtes betrouwbaar, aangezien de antwoorden heel uiteenlopend zijn, of juist heel erg hetzelfde.

3.1 Resultaten van de onderzoeksvragen

De enquêtes zijn afgenomen in Leeuwarden op het Friesland College en de Friese Poort, in totaal hebben 154 mensen de enquête ingevuld. De enquête is te vinden in bijlage 1.

Weet je wat de EU ongeveer inhoudt?

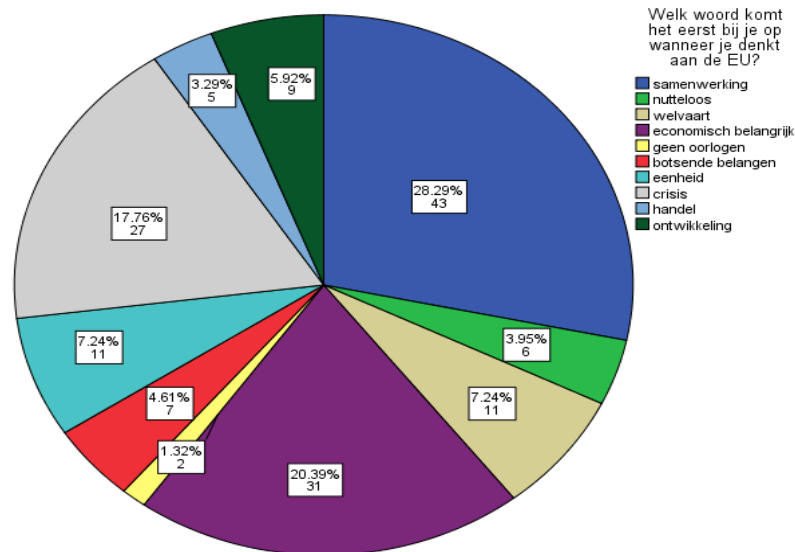
In totaal zijn er 123 personen die hebben aangegeven dat ze al ongeveer weten wat de EU inhoudt, dit is 80.92% van alle ondervraagden. De overige 19.08% (29 personen) van de ondervraagden heeft aangegeven niet te weten wat de EU inhoudt. Het is dus duidelijk dat de meerderheid van de MBO scholieren wel ongeveer weten wat de EU inhoudt. Bij de open vraag in de enquête "Wat betekend de EU concreet voor jou?" werd alleen wel duidelijk dat ze niet precies konden vertellen wat de EU nou voor hun betekend. Hieruit kan opgemaakt worden dat de scholieren globaal wel weten wat de EU inhoudt, maar wanneer zij hier dieper op in moeten gaan wordt dit lastiger voor ze. Zie resultaten in tabel 3.1.1.

Weet je wat de EU ongeveer inhoudt?	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	123	80.92	80.92	80.92
Nee	29	19.08	19.08	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.1 Wat houdt de EU in?

Welk woord komt het eerst bij je op wanneer je aan de EU denkt?

Van de 154 ondervraagden heeft maar liefst 28.29% aangegeven dat ze als eerste denken aan 'samenwerking'. De woorden 'economisch belangrijk' en 'crisis' staan op de tweede en derde plaats. 20.39% denkt als eerste aan 'economisch belangrijk' en 17.76% aan 'crisis'. De overige woorden zijn aardig verdeeld onder het aantal personen. Met uitzondering van het woord 'geen oorlogen', bij slechts 2 personen, 1.32% van de 154 ondervraagden komt dit woord als eerste op als ze aan de EU denken.

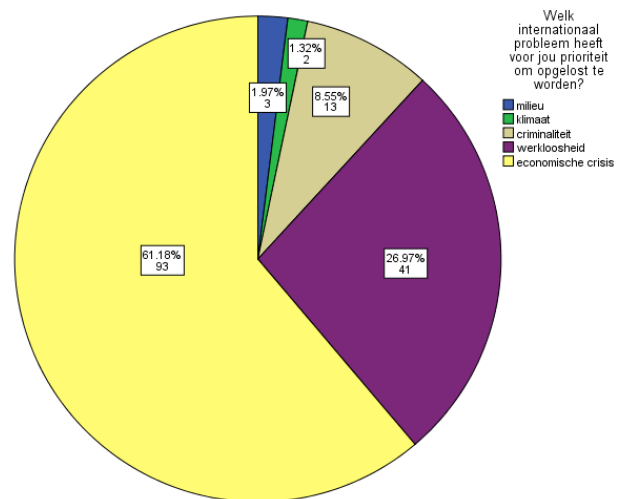

Tabel 3.1.2 Welk woord het eerst in je opkomt.

Hieruit blijkt dat samenwerking een belangrijk begrip is voor de Europese Unie. En dat de scholieren eigenlijk vrijwel niet aan oorlogen denken wanneer zij EU horen. Zie resultaten in tabel 3.1.2.

Internationaal probleem dat de prioriteit heeft om als eerste opgelost te worden.

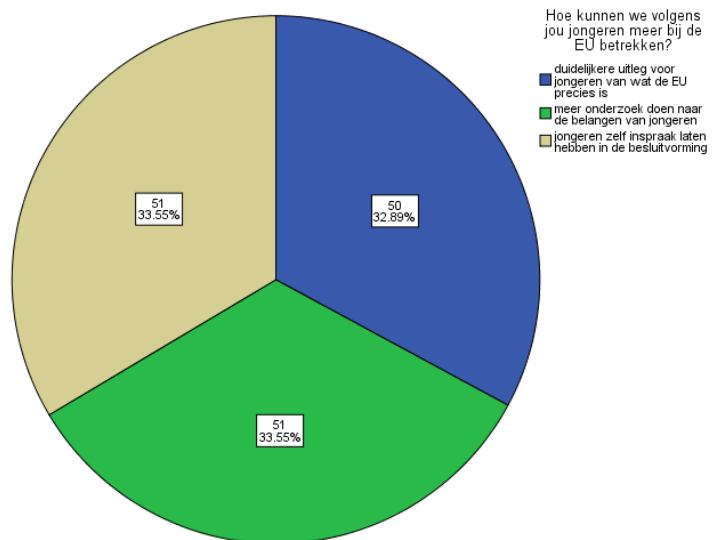
Op de vraag welk internationaal probleem de voorkeur heeft om opgelost te worden, geeft 61.18% aan dat de economische crisis opgelost moet worden. De werkloosheid heeft bij 26.97% van de ondervraagden de prioriteit om het eerste opgelost te worden en 13.00% kiest voor de criminaliteit. Slechts 1.97% heeft milieu op nummer één staan en 1.32% vindt dat er want aan het klimaat gedaan moet worden. Aan de hand van de pie-chart is heel duidelijk te zien dat er meer dan de helft van de ondervraagden de economische crisis als eerst opgelost wil zien. Daarnaast is de werkloosheid ook belangrijk voor ze, wat weer in verband ligt met de economische crisis. De overige internationale problemen staan niet hoog op de prioriteitenlijst van de scholieren. Zie resultaten in pie-chart 3.1.3.

Pie-chart 3.1.3 Internationaal probleem

Op welke manier jongeren bij de EU betrokken kunnen worden.

Op de vraag hoe jongeren dichterbij de EU betrokken kunnen worden, zijn de meningen vrijwel gelijk verdeeld. In de pie-chart is te zien dat er drie verschillende opties zijn en dat deze opties alle drie vrijwel een gelijk percentage hebben. 33.55% van de ondervraagden vindt dat jongeren zelf inspraak moeten hebben in de besluitvorming. De andere 33.55% vindt dat er meer onderzoek gedaan moet worden naar de belangen van jongeren en de overige 32.89% kiest voor een duidelijkere uitleg voor jongeren van wat de EU precies inhoudt. Zie resultaten in pie-chart 3.1.4.

Pie-chart 3.1.4 Betrokkenheid jongeren bij de EU

Bekendheid met het EP.

Van de 154 ondervraagden is 41.45% bekend met het Europees Parlement. De overige 58.55 % heeft aangegeven niet te weten wat het EP is. Hieruit blijkt dat de bekendheid van het EP over de jongeren verdeeld is. Iets meer dan de meerderheid weet niet wat het EP is of weet hier nauwelijks iets van. Toch zijn er nog vrij veel jongeren die wel weten wat het EP is en dus ook waarvoor ze zich inzetten. Zie resultaten in tabel 3.1.5.

Ben je bekend met het EP	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	63	41.45	41.45	41.45
Nee	89	58.55	58.55	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.5 Bekendheid met het EP\

Zet het EP zich voldoende in voor jongeren?

Op de vraag of het EP zich voldoende inzet voor jongeren heeft maar liefst 87.50% aangegeven dat ze vinden dat het EP zich niet voldoende inzet. Een meerderheid van deze jongeren heeft waarschijnlijk nee ingevuld omdat ze niet bekend zijn met het EP zoals te zien in het resultaat van de vorige vraag. Daarnaast vind 12.50% dat het EP zich wel voldoende inzet voor jongeren. Zie resultaten in tabel 3.1.6.

Inzet EP voor jongeren	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	19	12.50	12.50	12.50
Nee	133	87.50	87.50	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.6 Inzet EP voor jongeren

Voel jij je betrokken bij het EP?

In de vorige tabel is te zien dat veel jongeren vinden dat het EP zich niet voldoende inzet voor jongeren. Op de vraag of ze zich betrokken voelen bij het EP, is de uitkomst ook niet opmerkelijk. Maar liefst 146 personen dat is 96.05% heeft aangegeven dat ze zich niet betrokken voelen bij het EP. Er is maar een percentage van 3.95 dat zich betrokken voelt bij het EP. Zie resultaten in tabel 3.1.7.

Betrokken bij het EP?	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	6	3.95	3.95	3.95
Nee	146	96.05	96.05	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.7 Voel jij je betrokken bij het EP?

Stemmen bij de verkiezingen voor het EP.

Over anderhalf jaar zijn de verkiezingen voor het EP. Aan de jongeren is gevraagd of ze dan gaan stemmen. Opvallend is dat 61.84% van de jongeren aangeeft dat ze gaan stemmen, de jongeren vinden het belangrijk dat ze medezeggenschap hebben en zijn geïnteresseerd in de beslissingen van het Europees Parlement. Zoals te zien is in de tabel van de vorige vraag, voelt maar 3.95% van de jongeren zich betrokken bij het EP, terwijl ze wel graag betrokken willen worden. Door te gaan stemmen hopen de jongeren dat ze meer betrokken worden bij het Europees Parlement. In de onderstaande tabel wordt duidelijk dat 38.16% minder interesse heeft en niet gaat stemmen. Zie resultaten in tabel 3.1.8.

Ga je stemmen?	Aantal	Percentage	Totaal
Ja	94	61.84	61.84
Nee	58	38.16	100
Totaal	154	100	100

Tabel 3.1.8 Stemmen verkiezingen EP

Moeten jongeren betrokken worden bij de beslissingen van het EP?

Een groot gedeelte van de jongeren vindt dat ze bij de beslissingen van het EP betrokken moeten worden, terwijl de meesten niks van het EP af weten. De meeste jongeren weten niet of niet goed wat het Europees Parlement inhoudt, maar ze vinden het wel belangrijk omdat ze er toch bij betrokken willen worden. In de onderstaande tabel is te zien dat 79.61% van de ondervraagden aangeeft dat ze betrokken moeten worden bij de beslissingen van het EP. Ze willen graag betrokken worden omdat het Parlement dan te weten komt wat de belangen van de jongeren zijn. De overige 20.39% vindt dat ze niet betrokken moeten worden bij de beslissingen omdat het EP al goede beslissingen maakt voor jongeren. Zie resultaten in tabel 3.1.9.

Jongeren betrokken bij beslissingen	Aantal	Percentage	Totaal
Ja	121	79.61	79.61
Nee	31	20.39	100
Totaal	154	100	100

Tabel 3.1.9 Jongeren betrekken bij de beslissingen van het EP

Moeten rijke landen steun bieden aan arme landen?

Er is een groot onderscheid tussen jongeren die vinden dat rijke landen steun moeten bieden aan arme landen en jongeren die vinden dat dit niet nodig is. In de onderstaande tabel is te zien dat 58.55% van de ondervraagden vindt dat de rijke landen arme landen moeten steunen omdat er genoeg geld in Europa is. Zij denken dat in Europa iedereen elkaar moet steunen. De overige 41.45% vindt dat elk land voor zichzelf moet zorgen. De rijke landen zouden bij deze optie de arme landen dus niet hoeven te steunen. Zie resultaten in tabel 3.1.10.

Rijke landen steun bieden aan arme landen	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	89	58.55	58.55	58.55
Nee	63	41.45	41.45	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.10 Rijke landen steun bieden aan arme landen

Uitzonderingen op vrijheid van verkeer van personen.

In Europa is er vrijheid van verkeer van personen. Aan de jongeren is gevraagd of ze vinden dat daar uitzonderingen op gemaakt mogen worden. In de onderstaande tabel is te zien dat 48.68% vindt dat hier uitzonderingen op gemaakt mogen worden bij bijvoorbeeld handel in drugs of iemand met een crimineel verleden. Deze persoon zou volgens deze 74 personen het land niet mogen verlaten en ook niet zomaar andere landen binnen mogen. Opvallend is dat toch nog 39.47% , zoals vermeld in de tabel hieronder, vindt dat er geen uitzonderingen gemaakt moeten worden omdat iedereen gelijk is. De overige 11.84% heeft geen mening. Zie resultaten in tabel 3.1.11.

Uitzonderingen op vrijheid van verkeer van personen	Aantal	Percentage		Totaal
Ja	74	48.68	48.68	48.68
Nee	60	39.47	39.47	88.15
Overig	18	11.84	11.84	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.11 Uitzonderingen op vrijheid van verkeer van personen

Voel je je een Europeaan of alleen Nederlander?

Een groot aantal van de ondervraagden voelt zich Nederlander, dit is 64.47%. Meer dan de helft van de ondervraagden voelt zich Nederlander, dit was een te verwachten uitkomst omdat de jongeren in Nederland wonen en daarom zich toch snel Nederlander voelen. Dat is ook te zien aan de andere uitkomsten, er zijn maar 9 jongeren dat is 5.92% die zich Europeaan voelen. Daarnaast voelt 17.76% zich een Europeaan en Nederlander tegelijk en 11.84% voelt zich geen van beide. Een groot gedeelte van de jongeren die 'geen van beide' hebben ingevuld hebben aangegeven dat ze zich een fries voelen. Het was geen antwoord die in onze enquête staat, veel jongeren hebben dit er zelf bijgeschreven. Zie resultaten in tabel 3.1.12.

Voel je je een Europeaan of Nederlander?	Aantal	Percentage		Totaal
Europeaan	9	5.92	5.92	5.92
Nederlander	98	64.47	64.47	70.39
Allebei	27	17.76	17.76	88.15
Geen van beide	18	11.84	11.84	100
Totaal	154	100	100	

Tabel 3.1.12 Voel je je een Europeaan of Nederlander

Eigen mening

Zelf hebben wij ook weinig kennis over het onderwerp 'de Europese Unie'. Voordat we aan het onderzoek konden beginnen moesten we een literatuuronderzoek doen zodat we meer te weten kwamen over het onderwerp. We voelen ons niet betrokken bij de Europese Unie omdat het weinig in de aandacht komt en daarom weten we er ook niet veel over. Dit vinden wij jammer omdat het toch een erg belangrijk onderwerp is wat belangrijk is voor iedereen die in Europa woont. We zouden zelf ook meer betrokken willen worden bij de Europese Unie. Wij denken dan ook dat het heel belangrijk is dat er iets gedaan wordt aan de betrokkenheid van de jongeren bij de Europese Unie.

De resultaten die uit de afgenomen enquêtes zijn gekomen zijn voor ons dan ook niet echt een verrassing. Wij hadden al verwacht dat niet heel veel jongeren concreet zouden weten wat de Europese Unie inhoudt.

Hoofdstuk 4: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de probleemstelling en de onderzoeksvragen beantwoordt. Aan de hand van deze conclusies worden aanbevelingen gegeven.

4.1 Conclusies

Weet je wat de Europese Unie ongeveer inhoudt?

Op het Friesland College en de Friese Poort zijn in totaal 154 scholieren gevraagd of zij ongeveer weten wat de Europese Unie inhoudt. Hierop heeft 80,92% aangegeven dat zij inderdaad weten wat het ongeveer inhoudt. Dit betekent niet dat zij precies weten wat de Europese Unie doet, maar een globaal beeld hebben. De overige 19,08% heeft aangegeven het niet te weten. Dit kan komen doordat ze er niet geïnteresseerd in zijn, of omdat ze er niet genoeg bij betrokken worden. Daarbij komt dat het een ontzettend breed onderwerp is, en het dus lastig kan zijn om te begrijpen.

Welk woord komt het eerst in je op wanneer je denkt aan de Europese Unie?

Van de 154 ondervraagden heeft 28,29% of 43 personen aangegeven het eerst te denken aan 'samenwerking', gevolgd door 'economisch belangrijk' en 'crisis'. Een reden hiervoor kan zijn is dat Nederland, maar ook de andere EU-landen tegenwoordig financiële steun moeten bieden aan Griekenland, omdat zij financieel aan de grond zitten.

Welk internationaal probleem (op Europees niveau) heeft voor jou prioriteit om opgelost te worden?

Van de 154 ondervraagden heeft 61,18% aangegeven dat de economische crisis opgelost moet worden. Dit wordt gevolgd door werkloosheid met 26,97% en criminaliteit met 13,00%. De economische crisis is nog lang niet voorbij en scholieren krijgen hier zelf ook mee te maken: De studiefinanciering wordt een volledige lening en de kans bestaat dat het OV wordt afgeschaft. Waarschijnlijk vindt het grootste deel daarom dat dit onderwerp prioriteit heeft. Helaas hebben andere werelddelen ook invloed op de huidige economie, en kan Europa alleen daar niets aan veranderen.

Hoe kunnen we jongeren volgens jou meer bij de Europese Unie betrekken?

De resultaten liepen gelijk op. 33,55% vindt namelijk dat jongeren zelf inspraak zouden moeten hebben in besluitvorming van de Europese Unie. De andere 33,55% is van mening dat er meer onderzoek gedaan moet worden naar de belangen van jongeren. De overige 32,89% is van mening dat het geven van een duidelijkere uitleg aan jongeren de beste manier is om de jongeren erbij te betrekken.

Alle drie de mogelijkheden kan de betrokkenheid bevorderen. Het zal lastig zijn om jongeren inspraak te geven in de besluitvorming van de Europese Unie. Een mogelijkheid kan wel zijn om een soort bond op te richten die zich bezighoudt met onderzoek naar de belangen van jongeren, en deze er vervolgens ook bij te betrekken door bijvoorbeeld voorlichtingen te geven. Daarbij komt dat een

dergelijke organisatie ook inspraak kan hebben in de Europese Unie. Dus dat ze niet direct te maken hebben met besluitvorming, maar dat er wel naar hen geluisterd wordt.

Ben je bekend met het Europees Parlement?

Slechts 41,45% van de ondervraagden heeft aangegeven te weten wat het Europees Parlement inhoudt. De overige 58,55% zegt wel te weten wat het Europees Parlement is. Meer dan de helft weet dus niet hoe belangrijk het Europees Parlement eigenlijk is.

Het is voor scholieren lastig om onderscheid te maken tussen het Europees Parlement en de Europese Unie. Dit kan worden opgelost door het geven voorlichtingen op scholen, net als voorlichtingen over de Europese Unie. Dit kan worden opgepakt door een overkoepelende organisatie die zich ontfert over dergelijke activiteiten.

Zet het Europees Parlement zich voldoende in voor jongeren?

Veel scholieren zijn van mening dat het Europees Parlement zich niet voldoende inzet voor jongeren, namelijk 87,50% van de 154 scholieren. Slechts 12,50% vindt dat het Europees Parlement zich voldoende inzet. De oorzaak van het hoge percentage dat vindt dat het Europees Parlement zich niet voldoende inzet, kan komen doordat een groot deel ook niet weet wat het Europees Parlement doet. Hiervoor kunnen de maatregelen worden genomen die bij de voorgaande onderzoeksvraag zijn benoemd.

Voel jij je betrokken bij het Europees Parlement?

Zoals hierboven al genoemd is, vinden veel jongeren dat het Europees Parlement zich niet genoeg inzet. Het is dan ook niet raar dat 96,05% zich niet betrokken voelt bij het Europees Parlement. Door een organisatie op te richten die voorlichtingen geeft en zich bezig houdt met de belangen voor scholieren, kunnen de scholieren ook betrokken worden bij het Europees Parlement.

Over anderhalf jaar zijn de verkiezingen voor het Europees Parlement. Als jij mocht stemmen, zou je dit dan doen?

Een groot aandeel van de scholieren heeft aangegeven wel te zullen stemmen, namelijk 79,61%. De overige 20,39% geeft aan niet te zullen stemmen. Er is een aantal studenten gevraagd waarom ze dan niet willen stemmen. Hier komt bij een aantal ook weer terug dat ze niet genoeg over het Europees Parlement weten om te kunnen stemmen. Hiervoor is de oplossing om een organisatie op te richten opnieuw een goede oplossing.

Vind jij dat jongeren betrokken zouden moeten worden bij de beslissingen van de Europese Unie?

Maar liefst 79,16% van de scholieren heeft aangegeven dat jongeren betrokken zouden moeten worden bij de beslissingen van de Europese Unie. De rest, 20,39, is van mening dat scholieren niet betrokken moeten worden bij de beslissingen van de Europese Unie.

Bij de eerste vraag antwoordde een groot deel van de respondenten dat ze ongeveer weten wat de Europese Unie ongeveer inhoudt. Uit de antwoorden op de laatste vraag van de enquête hebben echter weinig respondenten een duidelijk antwoord gegeven. Hieruit kan geconcludeerd worden dat scholieren niet concreet kunnen zeggen wat de Europese Unie voor hen betekent, terwijl ze er wel betrokken bij willen worden. Voor ze echt betrokken kunnen worden bij de Europese Unie, is het

noodzakelijk dat ze weten wat de Europese Unie doet.

Moeten rijke landen in Europa steun bieden aan armere landen?

Over het algemeen lopen de meningen over dit onderwerp gelijk op. 58,55% van de respondenten geeft aan dat rijke landen in Europa inderdaad steun moeten bieden aan arme landen. De overige 41,45% is van mening dat dit niet nodig is. Deze uitslag komt overeen met vraag 2, waar de respondenten gevraagd werd welk woord het eerst bij hen opkomt. Hier kwam uit dat het grootste deel dacht aan het woord samenwerking. Dit komt hier opnieuw terug. Wanneer een land financiële steun nodig heeft, mag het steun verwachten van de andere EU-landen.

Binnen Europa is er vrijheid van verkeer van personen (Elke Europeaan mag zonder vergunning/visum de Europese grenzen over. Mogen daar uitzonderingen op gemaakt worden?)

Europeanen hoeven geen visum te hebben om de grens over te steken. Er zijn echter veel mensen met een crimineel verleden. De vraag was of er ook uitzonderingen gemaakt mogen worden op het vrijheid van verkeer van personen. 48,68% van de respondenten is van mening dat er uitzonderingen gemaakt mogen worden op mensen met een crimineel verleden. 39,47% is van mening dat er geen uitzonderingen gemaakt mogen worden, en dat iedereen gelijk behandeld moet worden. De overige 11,84% heeft geen mening.

Wat betekent de Europese Unie Concreet voor jou?

Een groot aantal respondenten heeft deze vraag niet ingevuld. Zij vonden het lastig om te omschrijven wat de Europese Unie concreet voor hen betekent. Hierdoor werd voor ons duidelijk dat veel mensen ook niet concreet weten wat de Europese Unie precies is en wat het doet.

Voel jij jezelf Europeaan of Nederlander?

Een groot aantal van de respondenten voelt zich alleen Nederlander. Dit percentage is 64,47%. Een groot aantal van dit percentage zegt zichzelf nog meer Fries te voelen dan Nederlander. Van de 154 respondenten zijn er slechts 9 die zich ook Europeaan voelen. 11,84% zegt zich noch Nederlander, noch Europeaan te voelen. Het is lastig om mensen Europeaan te laten voelen, zeker als je je niet betrokken voelt bij de Europese Unie. Daarbij komt dat er uiteraard ook mensen zijn die helemaal niet uit Nederland of Europa komen. Voor deze groep mensen zal het lastig zijn zichzelf Nederlander of Europeaan te noemen.

4.2 Probleemstellingen

Hoe belangrijk is de Europese Unie voor jongeren?

Uit ons onderzoek is gebleken dat de Europese Unie voor jongeren niet heel belangrijk is. Wel wordt door een groot deel aangegeven dat ze betrokken zouden willen worden bij de Europese Unie. Het is voor jongeren dus wel degelijk een belangrijk onderwerp.

Wat kan de Europese Unie voor jongeren betekenen?

De Europese Unie is één van de belangrijkste organen binnen Europa. Het is daarom belangrijk dat zowel ouderen als jongeren kennis hebben over de Europese Unie. De Europese Unie kan ervoor zorgen dat jongeren meer kennis krijgen over dit orgaan, hun mening kunnen geven en dat er ook geluisterd zal worden naar de mening van jongeren.

Wat weten jongeren van de Europese Unie?

De eerste vraag van de enquête luidt of de scholieren weten wat de Europese Unie ongeveer inhoudt. Hier geeft een groot deel aan wel te weten wat het ongeveer inhoudt. Vervolgens wordt hen gevraagd wat de Europese Unie concreet voor hen betekent. Op deze vraag heeft bijna niemand een antwoord ingevuld. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de jongeren eigenlijk nog maar heel weinig weten over de Europese Unie. Het is een lastig onderwerp, maar het kan bespreekbaar gemaakt worden voor scholieren om het allemaal wat duidelijker te maken.

4.3 Aanbevelingen

Uit het onderzoek is gebleken dat jongeren het belangrijk vinden betrokken te worden bij zowel de Europese Unie als het Europees Parlement. Wat naar onze mening veel effect zou hebben is een overkoepelende organisatie die verschillende taken op zich neemt. Deze organisatie zorgt voor voorlichtingen op middelbare scholen en middelbaar beroepsonderwijs. Ook neemt deze organisatie de meningen van de scholieren en studenten in acht en deze meningen worden ook gehoord door het Europees Parlement. Deze organisatie zal niet direct de bevoegdheid hebben om beslissingen te nemen, maar hun mening en dus ook de mening van scholieren zal wel worden meegenomen in beslissingen van het Europees Parlement.

Present Promotions

Bedrijven als Present Promotions kunnen hierin ook hun bijdrage leveren. Er zijn ongetwijfeld scholen die een soortgelijk leerbedrijf hebben. Voor de Friese Poort en het Friesland College kan Present Promotions de taak op zich nemen om voorlichtingen te geven in de vorm van workshops. Tijdens een interview met een oud-werknemer van Present Promotions werd ons duidelijk dat scholieren enthousiast worden wanneer ze op een actieve manier deel kunnen nemen aan de workshop. Als invulling kunnen de workshops verschillende onderwerpen hebben, zoals het Europees Parlement, de Europese Unie en de verschillende taken die zij vervullen. Op deze manier worden de MBO scholieren spelenderwijs geïnformeerd over de activiteiten.

In de les

Naast de workshops zou er al aandacht moeten worden besteedt aan de EU op de middelbare school. Bij de vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen wordt er veel les gegeven over politiek, maar wordt de Europese Commissie nog niet als onderwerp gebruikt. Wanneer ze

theorie over de EU gaan toepassen bij de vakken ML en MAW dan krijgen jongeren vanaf de middelbare school al informatie over dit onderwerp.

Bronnenlijst

Europees Parlement (2011). *Europees Parlement*. Geraadpleegd op 3 oktober 2012 via http://www.europeesparlement.nl/view/nl/europees_parlement.html

Europese Unie (2011). *Basis informatie over de Europese Unie*. Geraadpleegd op 26 september 2012 via http://europa.eu/about-eu/basic-information/index_nl.htm

Europese Unie (2011). *Europa en u: overzicht van de belangrijkste resultaten*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie

Het Europees Parlement (2012). *Het Europees Parlement*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie

Nederlands Jeugd instituut (2010). *Wat doet de Europese Unie op het gebied van jeugd en jongeren?* Geraadpleegd op 3 oktober 2012 via <http://www.go-europe.nl/eCache/DEF/1/27/176.html>

Present Promotions (2011). *Over ons*. Geraadpleegd op 1 november 2012 via <http://www.presentpromotions.nl/>

Present Promotions (2011). *Workshops*. Geraadpleegd op 1 november 2012 via <http://www.presentpromotions.nl/>

Bijlagen

Bijlage 1 Enquête onderzoek Europa en jongeren

1. Weet je wat Europese Unie ongeveer inhoudt?
  - a) Ja
  - b) Nee

2. Welk woord komt het eerst bij je op wanneer je denkt aan de Europese Unie?
  - a) Samenwerking
  - b) Nutteloos
  - c) Welvaart
  - d) Economisch belangrijk
  - e) Geen oorlogen
  - f) Botsende belangen
  - g) Eenheid
  - h) Crisis
  - i) Handel
  - j) Ontwikkeling

3. Welk internationaal probleem (Europees niveau) heeft voor jou prioriteit om opgelost te worden?
  - a) Economische crisis
  - b) Werkloosheid
  - c) Criminaliteit
  - d) Klimaat
  - e) Milieu

4. Hoe kunnen we volgens jou jongeren meer bij de Europese Unie betrekken?
  - a) Duidelijkere uitleg voor jongeren van wat de EU precies is
  - b) Meer onderzoek doen naar de belangen van jongeren
  - c) Jongeren zelf inspraak laten hebben in de besluitvorming

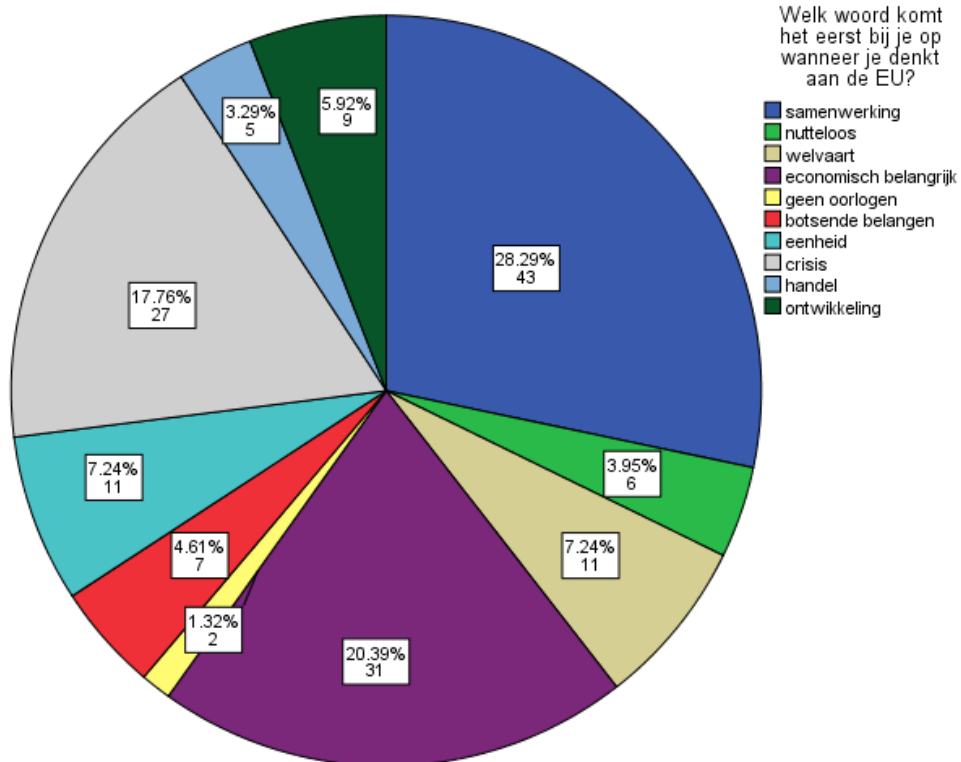
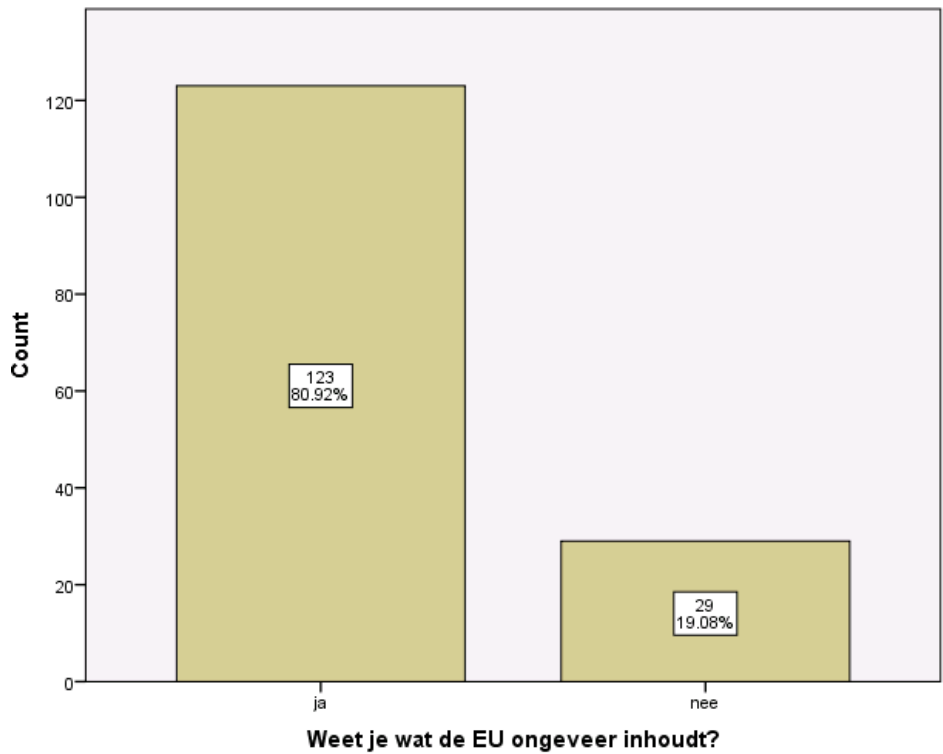
Het gekozen Europees Parlement controleert de Europese Unie.

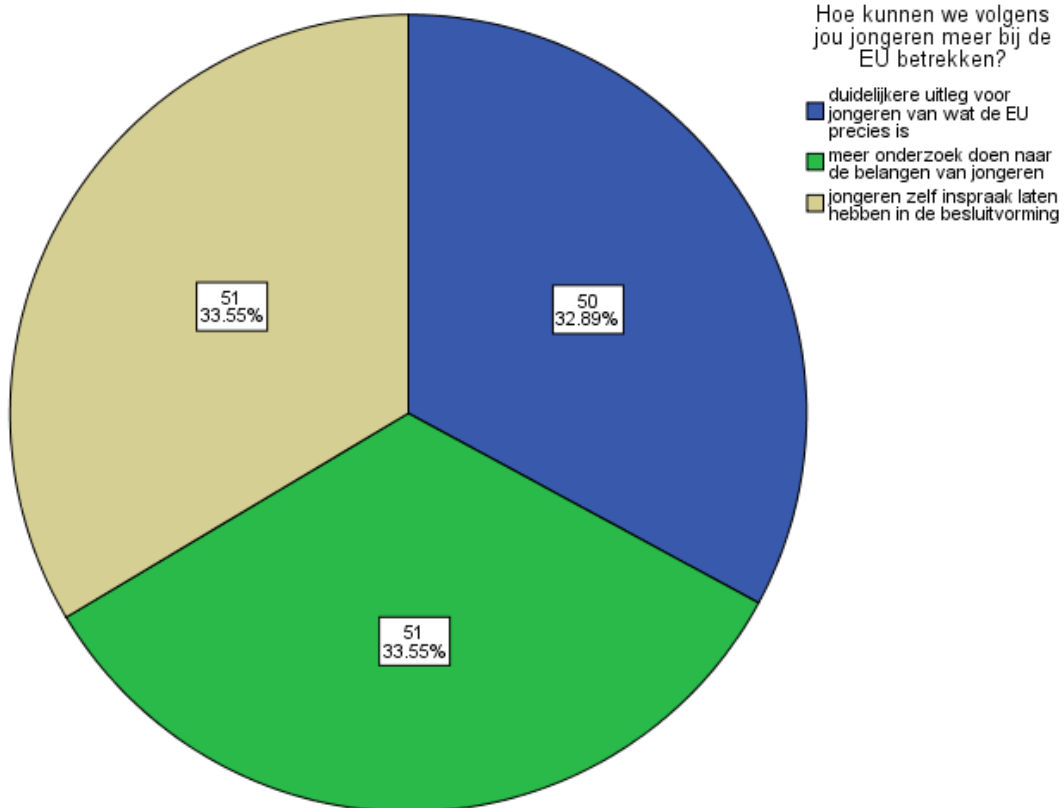
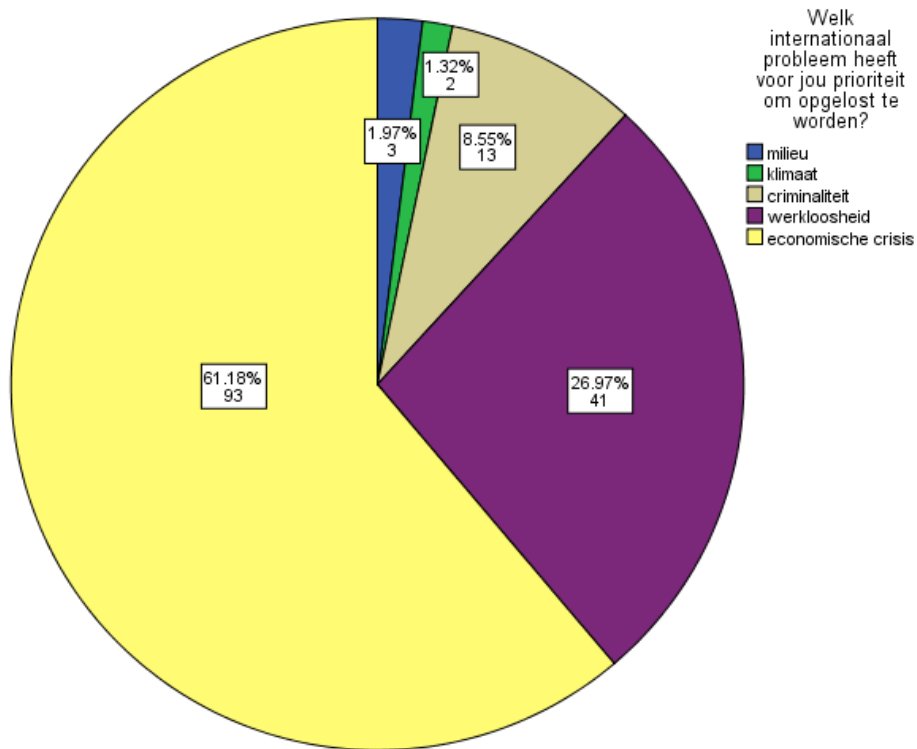
5. 1. Ben je bekend met het Europees Parlement?
  - a) Ja
  - b) Nee

2. Zet het Europees Parlement zich voldoende in voor jongeren?
  - a) Ja
  - b) Nee

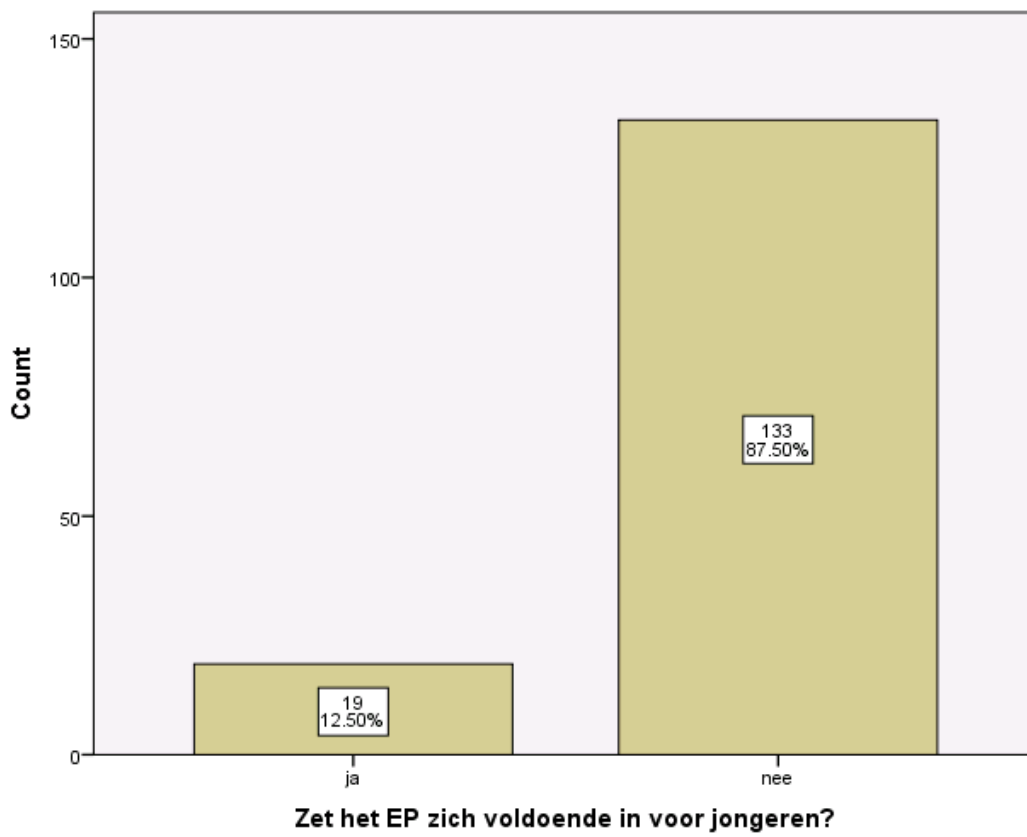
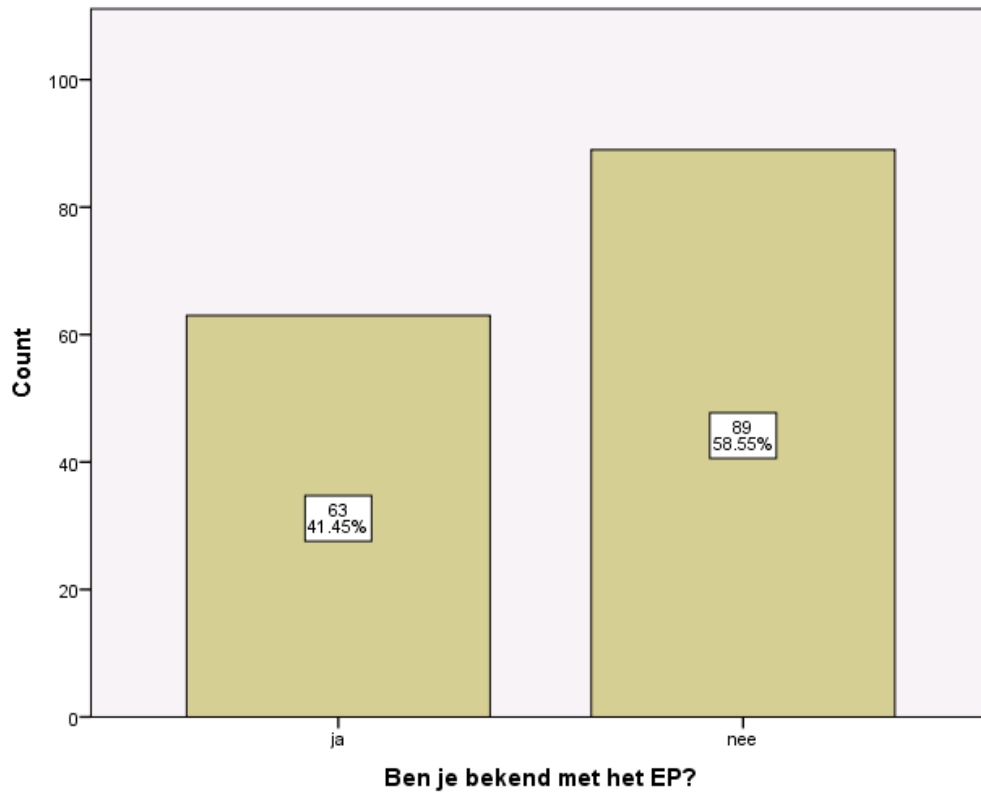
3. Voel jij je betrokken bij het Europees Parlement?
- a) Ja
  - b) Nee
4. Over anderhalf jaar zijn de verkiezingen voor het Europees Parlement. Als je mocht stemmen, zou je dit dan doen?
- a) Ja
  - b) Nee
6. Vind jij dat jongeren betrokken zouden moeten worden bij de beslissingen van de EU?
- a) Ja, zo weten ze precies wat de belangen van jongeren zijn
  - b) Nee, er worden al goede beslissingen gemaakt voor jongeren
7. Moeten rijke landen in Europa steun bieden aan arme landen?
- a) Ja, ze hebben genoeg geld en in Europa moeten we elkaar helpen
  - b) Nee, elk land moet voor zichzelf zorgen
8. Binnen Europa is er vrijheid van verkeer van personen (elke Europeaan mag zonder vergunning/visum de Europese grenzen over). Mogen daar uitzonderingen op gemaakt worden?
- a) Ja, bijvoorbeeld bij handel in drugs of iemand met een crimineel verleden
  - b) Nee, iedereen is gelijk
  - c) Overig
9. Wat betekent de Europese Unie concreet voor jou?
10. Voel je jezelf een Europeaan of alleen Nederlander?
- a) Europeaan
  - b) Nederlander
  - c) Allebei
  - d) Geen van beide

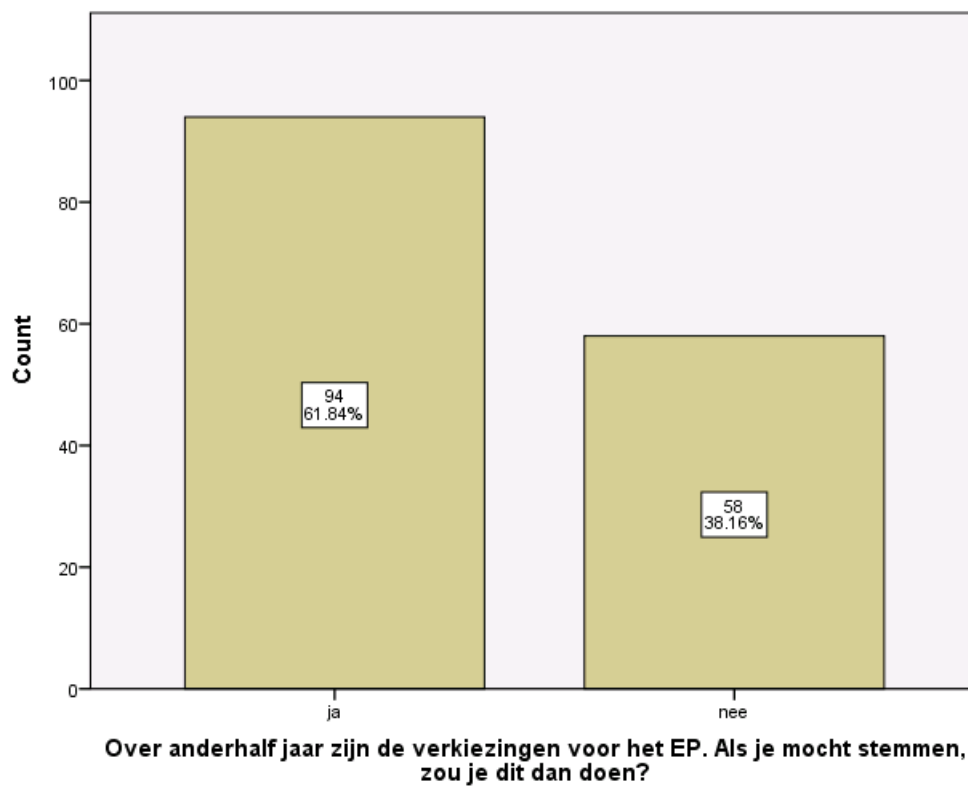
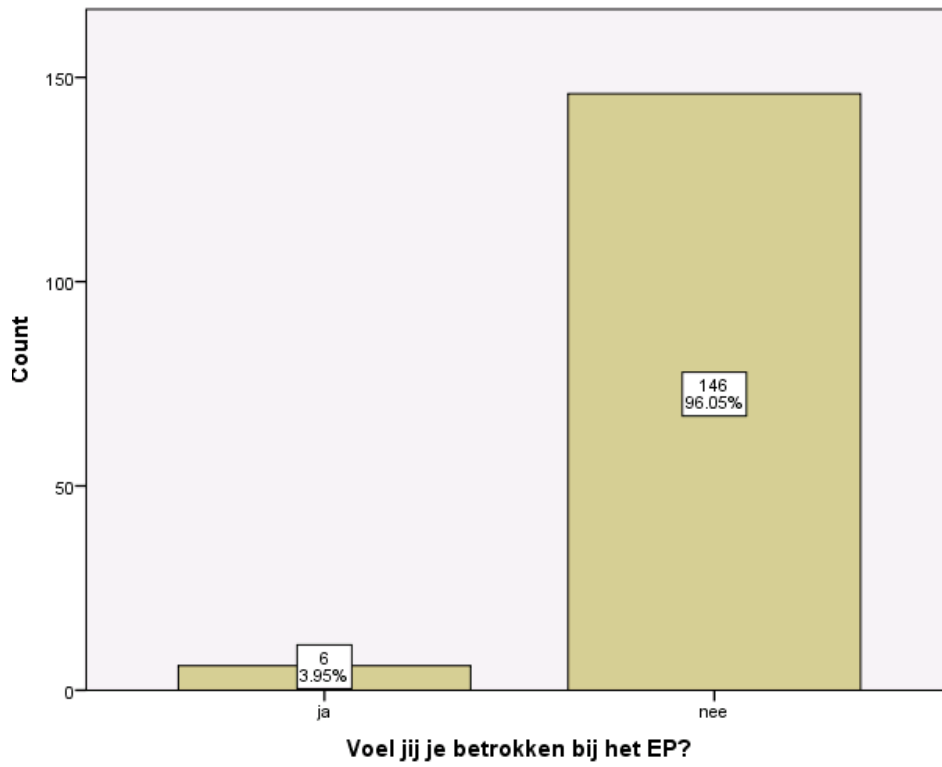

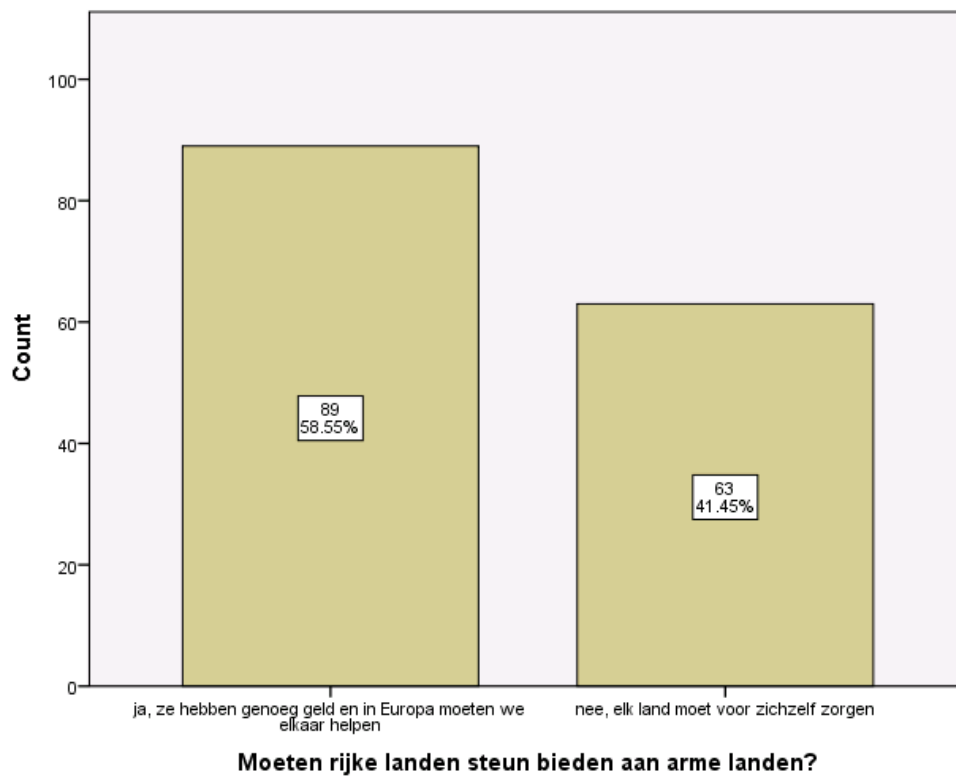
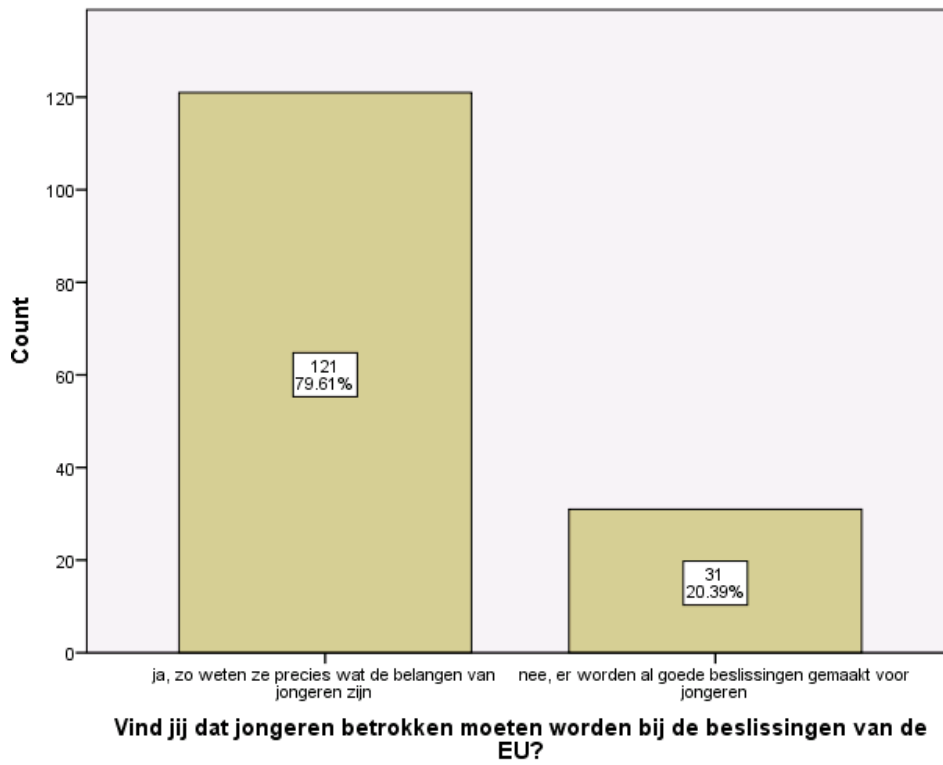
Bijlage 2 Resultaten van de enquête in tabellen en pie-charts.

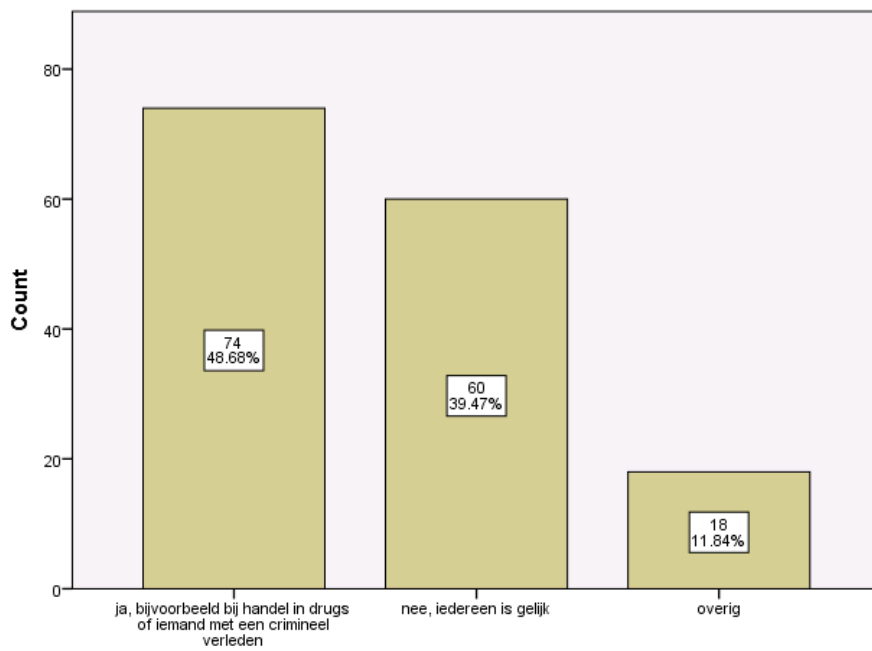

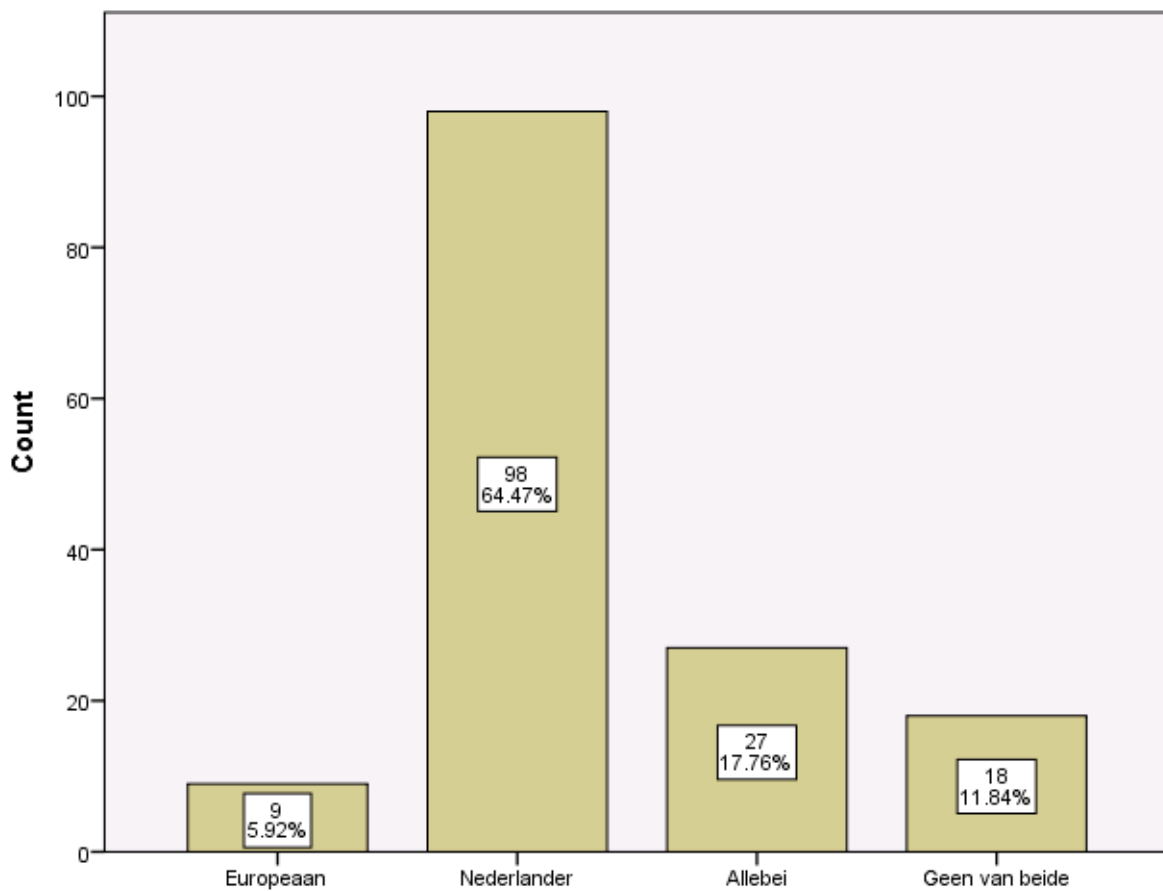

Binnen Europa is er vrijheid van verkeer van personen, mogen daar uitzonderingen op gemaakt worden?

Voel je jezelf een Europeaan of alleen Nederlander?